

ספרות עברית וכללית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי)
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספרי קריאה
הפרק הראשון במבחן (שירה) הוא **חובה** (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות על השאלות לפי ההוראות בו (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות
פרק ראשון — שירה
שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי
(60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 30 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נְעִילָה / פרץ דרור בנאי

תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
לא עוֹד זָר בְּעֵרְי
כִּי לוֹיִתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִים הָאֵלֶּה
עַד הֵייתִי לְמַתִּיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים

תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן מַעֲבָרִי
וְקִיּוּמִי פֹה שׁוֹב אֵינְנוּ מִתְּנֶה
אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרוּחֹב
יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט
וְאֵף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד
וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פְּעַם יִתְרַגֵּז אוֹ יִטְרַד
אֲז לֹא נוֹרָא

אֲנִי מְדַבֵּר בְּשׂוֹפָה הַזֹּאת כְּאִלּוּ נוֹלַדְתִּי בָּהּ
כִּכָּה זֶה בְּחַיִּים אִם מִתְּגַבְּרִים
וְדוּחִים אֶת הַגֶּל הַסְּכָנָה
הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מִתְּנֶה
וְהָאָדָם סוֹפוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ

הסבר את התרומה של שורת הסיום בשיר להבנת המורכבות של חוויית ההגירה של המשורר.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

תקון הריחות / ארז ביטון

מה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי,
טעם עֵרֶק וְרִיחַ זַעֲפָרֶן צוֹרֵב,
אֲנִי כִּבֵּר לֹא אוֹתוֹ הֵילֵד
אָבוֹד בֵּין רַגְלִים שְׂמֵשֶׁחַק סְנוּקֵר
בְּקֶפֶה מְרִקוּ
בְּלֵד.
עֲכָשׁוּ חֲבָרִים
אֲנִי לוֹמֵד לְאָכַל גְּלִידָה מִבְּדֹלַח
מֵאוֹטוֹ שְׂמֵשֶׁמֶיעַ קוֹלוֹת שֶׁל צְפָרִים
בְּעֵרֵב,
אֲנִי לוֹמֵד לְפָתֵחַ דְּלָתוֹת
בְּתִבּוֹת נְגִינָה עֲתִיקוֹת,

עֲכָשׁוּ
נָשִׁים בְּטַעַם תוֹתֵי-שֶׁזֶה
מִלְמָדוֹת אוֹתִי לְהַרְיֵחַ כְּרִיכוֹת שֶׁל שֶׁקְסָפִיר
מִן הַמָּאָה הַשְּׁבַע עֲשָׂרָה
מִלְמָדוֹת אוֹתִי לְשַׁחֵק בְּחֹתוּל סִימִי
בְּתוֹךְ סֵלֶוֹן יָרֵק
חֲבָרִים.

על פי השיר, הסבר את שאלת הזהות שהמשורר מתמודד עימה, וכתוב כיצד היא מעוצבת. הדגם את דבריך. בתשובתך כתוב על תפקידם של הריחות, הצלילים, הטעמים והמראות בשיר בעיצוב שאלת הזהות הזאת.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְּטָמוֹנִים (חֲתַרְאֲרֹךְ) / מִירֵי בֶן שִׁמְחוֹן

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
 עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָרִי
 בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
 מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
 כְּמִי שֶׁעוֹשָׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
 אַחַר כֵּךְ תְּדַיֵּחַ רִצְפָּה
 וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֲגָרֶטֶל
 הִיא מֵתְאִימָה אֶת צְבַע הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
 הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
 הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכָּבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כָּךְ.
 בְּכָלֵל זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלְוִיּוֹת בָּזָה
 הִיא מְקַפֵּדָה לְמֵלֵא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
 וְאֲמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
 מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
 בְּהַתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שֶׁכָּל כֵּךְ הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג
 זֶה הַטֵּבַע שֶׁלָּהּ
 הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹהֵי שְׁאוּמְרִים שְׁטִיּוֹת
 שְׁאִין לָהֶם טַעַם
 וְשֵׁלֵא שׁוּמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם
 אֲמֵא שֶׁלָּהּ מֵתָה מֵהַתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
 וְאֲבֵא שֶׁלָּהּ שָׂרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
 הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב
 שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
 וְהוּא אֲדַמִּינִיסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
 אַחֲרָאֵי עַל כֵּךְ וְכֵךְ עוֹבְדִים
 שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְּשֻׁכָּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שים לב: המשך השיר וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

היא כְּתִבְנִית וּמִסְפִּיקָה 120 מְלִים בְּדָקָה
 הָעֲבוּדָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב בְּשִׁבְלֵהּ בְּחַיִּים
 כָּל בֶּקֶר בִּ7:30 בְּדִיוּק רֹאִים אוֹתָהּ בְּתַחֲנָה
 (יֵשׁ לָהּ קְבִיעוֹת וְגַם הַפְּנִסְיָה שְׁלֵהּ מְסֻדָּרָת).
 בְּשָׁעוֹת הַפְּנוּיּוֹת הִיא סוֹרְגַת גּוֹבְלָנִים
 שְׁקֻנָּתָה בְּעִיר הָעֵתִיקָה בְּשַׁבָּת.
 אֲשֶׁר מִתְקַשֵּׁר לַפְּעֵמִים מִן הַמוֹסָד
 אָבֵל הִיא לֹא מְרָאָה לוֹ פָּנִים כָּל כּוֹ
 זֶה טוֹב בְּשִׁבִיל שִׂידֵע שֶׁהִיא רְצִינִית
 וְשֵׁלֵא יִחְשֵׁב שֶׁהִיא תִסְכִּים לַפְּנֵי הַחֲתָנָה.
 לַפְּעֵמִים הִיא יוֹצֵאת עִם אָח שְׁלֵהּ יַעֲקֹב לְסֶרֶט
 מְגַלַּח לְמִשְׁעֵי וּבְנֵעֵלִים מְצַחֲצָחוֹת
 וְכָל הַשְּׂכוּנָה רוֹאָה שֶׁהִיא מְבֻלָּה
 וְהֵשֶׁם שְׁלֵהּ נִשְׁאָר נָקִי.
 כָּלֶם בְּשִׂכוּנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בַּחוּרָה לְלֹא רֶבֶב
 אוֹמְרֵת "שְׁלוֹם" ו"מָה שְׁלוֹם הַיְלָדִים"
 יוֹדְעֵת לְתַפֵּר וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵית
 בַּחוּרָה רְצִינִית.
 יוֹם יָבוֹא וְהַמְּזָל שְׁלֵהּ יָבוֹא גַם כֵּן
 יָבוֹא בַּחוּר לְעֵנֶן וְהִיא תִתְחַתֵּן
 וְתוֹלִיד יְלָדִים שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם
 וְיַעֲרִיכוּ אֶת הָאָמָא שְׁלֵהֶם.

- א. בשיר נאמר על עליזה אלפנדרי כי היא "אמונה היטב על מי 'בסדר' מי 'לא בסדר'".
 על פי השיר, הסבר והדגם מה נחשב "בסדר" ומה נחשב "לא בסדר" בעיני עליזה אלפנדרי. (18 נקודות)
- ב. מהו לדעתך היחס של המשוררת כלפי עליזה אלפנדרי (ביקורת, אירוני, מעריך ועוד)? הסבר והדגם את דבריך. (12 נקודות)

4. לפניך שיר בלי כותרת (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'יזר עם בלוק הקרח על
העיניים שלי
זה היה בצרף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר

הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ליד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בידי -

ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
תפנה אל תוכי ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.

הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית

מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית

עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

תאר והסבר כיצד מעוצבות בשיר חוויות ההגירה של האם (סלימה) ושל הבת (המשוררת).

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֶל בַּיִת סְבִי בָּאוּ תִימָנִים מִמְּחִנֵּה יוֹסֵף
 יָשְׁבוּ וְשָׁתְּקוּ
 כְּשֶׁאֶחָד שָׁר הַשְּׁנִי חֶכֶה
 כִּי גִדְּלָתִי בֵּין נְהִמָּה
 לְשִׁתְּיָקָה
 עֲכָשׁוּ הַתְּקִינוּ לְאָבִי טֶלְפוֹן וְהוּא יוֹשֵׁב
 וּמְחַכֶּה לְצִלְצוֹל
 שְׁמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שָׁתְּקוּ אַבּוֹתָיו
 עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שֵׁיִקְשִׁיבוּ לְדַבְּרוֹ

תאר והסבר את התהליך שחווים הדורות השונים הנזכרים בשיר זה.
 מהי לדעתך נקודת המבט של המשורר על תהליך זה? הדגם את דבריך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

וּמָה לְעִשׂוֹת שְׁאֶצְלִי
 הַנְּתוּחַ הַצְּלִיחַ וּבְגִדְד
 מְתָה. וְלֹא נוֹתְרָה
 אֶלָּא הַמוֹסִיקָה שֶׁהִיא אָבִי
 שׁוֹמֵעַ בְּתַחֲנוּת הַבּוֹשָׁה,
 כְּשֶׁהִמְתִּין בְּחִנּוּן הַתֵּת־קֶרְקָעִי,
 לְקַחַת אוֹתִי אֶל צְבֵא הָעַם
 בְּדַרְכּוֹ לְעִבּוֹדָה.

וְלֹא אֶשְׁכַּח לְעוֹלָם
 אֶת עֶצֶב יְדוֹ הַמְּגִשְׁשֵׁת
 אַחַר הָעֵבְרִית, לְהַחֲלִיף מֵהָר,
 לְפָנַי שִׁיּוֹצְאִים וְעוֹלָיִם
 מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

המתח בין "מתחת לפני האדמה" ובין "מעל פני האדמה" בונה את המשמעות של שיר זה.

הסבר והדגם קביעה זו.

פרק שני — דרמה (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 7-8.

מחזה מודרני

שים לב: על השאלות 7-8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניך.

מי מפחד מווירג'יניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;

שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. תאר שני דיאלוגים מרכזיים במחזה שלמדת, והסבר את תרומתם להתפתחות העלילה ולבניית המשמעות של המחזה.

8. לעיתים התיאטרון משקף נאמנה את המציאות, ולעיתים הוא מקצין אותה.

באיזה אופן משתקפת המציאות במחזה שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שלישי – ספרי קריאה (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 9-10.

שים לב: על שאלות 9-10 אפשר לענות רק על פי ספרי הקריאה האלה:

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;

האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

9. תאר יסודות של מתח או הפתעה בעלילה או בהתנהגות של הדמויות בספר שקראת, והסבר כיצד הם נוצרים.

הדגם את דבריך.

10. בחר מן הספר שקראת שתי דמויות שעוררו בך הזדהות או דחייה. תאר את הדמויות שבחרת, והסבר מדוע

הן עוררו בך הזדהות או דחייה.

בהצלחה!